Број 137. У Новом Саду, у понедељак 23. јунија (6 јулија) 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Позив на претплату

Крајем овога месеца завршиће се друга овогодишња четврт, па с тога молимо све оне, који су се претплатили само до краја јунија ове год., да се пожуре са обновом претплате, јер се никоме неће лист слати на вересију.

Уједно молимо све своје поштоване пријатеље и једномишљенике, да нам набаве нових претплатника, како би могли да лист проширимо и у сваком погледу задовољимо своје поштоване читаоце.

„Застава“ ће и одсада неустрашиво бранити народна права, а неће је застрашити ни политичке парнице, које јој државни одветник товари на грбачу. Стараћемо се, да и од сада „Застава“ доноси брже извештаје о догађајима у свету, како би наши читаоци били о свему брзо и тачно обавештени.

Стога очекујемо, да ће нас српски народ својски потпомоћи.

Цена је означена на челу листа.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Политика Франца Фердинанда.

Покојни Франц Фердинанд није се никада јавно истицао, али се данас зна, да је много утицао како на унутрашњу тако и на спољашњу политику и да је своје планове изводио са највећом одлучношћу. Он се јавно истицао само као војник, али је преко војничких кругова и свештенства вршио велики уплив. Војни министар није могао поднети краљу никакав предлог а да га претходно није прочитао и одобрио Франц Фердинанд. Са данашњим шефом генералштаба долазио је у сукоб баш због тога, што је хтео да и генералштаб само оно подноси краљу, на што он пристане. Шеф генералштаба, генерал Конрад фон Хецендорф, иако је био престолонаследнику скроз одан, противио се томе, јер по правилнику он општи са краљем непосредно. Конрад Хецендорф постао је шеф генералштаба баш на препоруку Франца Фердинанда, али ипак није хтео у свему да попусти. Они су се измирили тек сада, на манезрима у Босни и Херцеговини.

Уверење престолонаследника Франца Фердинанда било је, да се за војску и ратну морнарицу мора дати све, што је потребно. За остварење његових освајачких планова на Балкану потребна му је била јака војска. Он није питао, је ли народ био одушевљен за таку политику, него је само хтео да има што више војске, ратних бродова, оружја и муниције. Италију није волео, па је због тога дошао у сукоб са грофом Ерталом, који се противио кидању с Италијом. Франц Фердинанд нагињао је пре балканског рата измирењу са Русијом, да би могао скршити Италију. Ерталу је имао због тога великих неприлика. Исто тако су страдали и сви они аустријски министри, који су мислили, да могу учинити извесне концесије Угарској. Барон Бек пао је, јер је пристао, да Аустрија склопи са Угарском уговор о царинском савезу, а Франц Фердинанд хтео је да остане потпуна царинска заједница. Барон Бек био је вољан да учини извесне уступке у војсци само да би добио од угарске уступке на економском пољу. То му је Франц Фердинанд замерио — и он је морао пасти, али му Франц Фердинанд никада није опростио тај грех. Он је био неумољив, а није умео људе да задобије, па је због тога и сам имао неприлика. Најгоре је прошао барон Шенајх, бивши војни министар, који је учинио уступке Векерловој влади гледе војске. На то је пристао и краљ, а по краљевом упутству требао је један мађарски министар да задобије и Франца Фердинанда за ту политику. Франц Фердинанд није га хтео ни да прими у аудијенцију. На то је барон Шенајх у делегацијама држао говор, у коме је увијено напао престолонаследника, да је он само теоретичар. После тога је Шенајх морао да одступи.

Франц Фердинанд био је противан свакоме уступку гледе војске. Он је претио, да ће напустити свој положај у војсци, па у цивилном оделу и са цилиндром на глави прошетати кроз Беч. У Босни је напустио улогу главног инспектора војске и као престолонаследник ушао у Сарајево. По мишљењу „Наје Фраје Пресе“ то је био повод његовој трагичној смрти. Он је хтео маневре да заврши свечаношћу у Сарајеву. Та свечаност није била најпре предвиђена, па зато власти нису биле спремљене. Био је човек необичне енергије, али није имао потребно искуство, јер није био на одговорном положају. Као што је у унутарњој политици био одлучан, исто је тако био у спољашњој. Милан Хоџа прича у „Словенском Тиждењику“, да је Франц Фердинанд хтео да склопи пријатељство са Румунијом и Србијом и да се уреде привредни односаји са тим државама. Преко Србије хтео је да има отворен пут на Егејско Море. Осим тога надао се, бар тако прича Милан Хоџа, да ће се Србија сама хтети да уједини са Аустроугарском. Хоџа зна и то, да је у Србији велика струја била за то сједињење, јер би онда сви Срби били уједињени у једној држави, где би их било 8—9 милијона, док је Србија имала тада само 3 милијона и привидно била независна, а у ствари је зависила од Русије. У Бечу је већ било свршено, да Аустроугарска окупира Србију, па и по цену рата са Русијом. На то је већ био пристао и Милан Хоџа! Али Мађари су се одупрли, јер би онда Аустрија била словенска држава, и тако су Хоџини, то јест бечки планови, покварени. После анексије Босне и Херцеговине нису више ни Срби хтели да чују ништа о томе, јер су се уверили, да Беч не воле Србе, вели „Словенски Ђеник“. Из тога се види, да су за ту политику били задобивени и словачки политичари, који верују, да Беч може бити пријатељ Словенима, па стога помажу бечку освајачку политику на Балкану.

Али Беч није мислио само да осваја на Балкану. „Килиђ Хадиђ“, који излази у Будимпешти, као незваничан лист војног министарства, донео је у последњем броју чланак, у коме озбиљно говори о раскомадавању Русије. У Бечу рачунају, да сви Руси нису један народ. Великоруса има 55.667.000, а Малоруса 22,380.551. То су два народа по њиховом мишљењу. Малоруси желе да се ослободе од Великоруса. С њима живи и 7.931.307 Пољака. Сви они помоћи ће Бечу, да сруши Русију и да се Аустрија прошири до Црног Мора. Тако би се и Малоруси и Пољаци ујединили сви под Аустријом, па би она била велика словенска држава по мишљењу Милана Хоџе, а по бечком мишљењу она би била чисто католичка држава, у којој не би ниједна народност смела да тражи нека посебна права. „Килиђ-Хадиђ“ износи мишљење наших виших официра, с којима се слагао у тој ствари и покојни престолонаследник. То је био прави смер великоаустријској политици, која је у Францу Фердинанду имала највећег заштитника.

Да је наше мишљење о великоаустријској политици Франца Фердинанда било тачно, потврдио је то ових дана и др. Карло Крамарж, вођа младочешке странке. Он мисли, да би се клерикалци преварили били у Францу Фердинанду, јер он није био клерикал по уверењу, него је хтео само да попове стави у своју службу. Али сигурно је, да би он скршио моћ мађарске олигархије. Није сигурно, да би се Франц Фердинанд био крунисао за чешког краља, али је сигурно да би он преобразио Аустрију у једну државу, а сви би народи морали да жртвују своју самосталност и пристати, *да немачки језик буде званичан*. Крамарж је добро познавао Франца Фердинанда, а франковачки мегаломани веровали су, да ће он донети Велику Хрватску на тањиру!

Прилике у Црној Гори.

Цетиње, 17. јунија.

Чиновнички покрет, о коме сам већ јавио, није се до сада ниуколико измијенио. Вукотићева влада, видећи да се покрет почео ширити и међу војно-грађанским чиновницима, које је влада хтјела да доведе са платама у положај њихових другова главног државног рачуноводства, приморана је била да покрет дјелимично спријечи, оставивши ове најновије незадовољенике на првобитним платама. Карактеристично је, што је влада наишла на отпор при премјештају неких спремних и свјесних чиновника у главном рачуноводству, који су требали да замијене своје другове који су у покрету. Ево једног примјера: Кад је саопштено једном нашем чиновнику (Србину из Босне), који се налазио на служби у унутрашњости, да мора ићи у главно државно рачуноводство по потреби службе, овај је одговорио: да он није дошао у Црну Гору да отима хљеб својој браћи, већ да своје знање и енергију стави на добар и частан рад. Послије овакве изјаве и овај је честити чиновник предао оставку на државну службу.

Чиновници главног државног рачуноводства и даље се налазе у покрету. Влада није досада ништа предузела да их поврати на службу и побољша њихове праведне захтјеве, које би могла врло лако испунити, само кад би хтјела да води мало више рачуна о државном угледу Црне Горе.

Кад се узме у обзир, да је Вукотићева влада са досадашњим својим радом у унутрашњој политици — а да не говорим о спољној, јер смо ту „врло јаки“! — направила један општи хаос, неће бити чудновато ако ове чиновнике не задовољи и поврати на службу, и ако њихова мјеста попуни неспремним људима, наравно, својим личним пријатељима, да би их што боље осигурала прије него што ступи у живот закон о чиновницима грађанског реда. Чудновато је само то, како нису и за овај покрет протурили гласове, да је инспирисан од неког назадњака, као што су то били урадили са официрским покретом, који се свршио са оставком три млада и честита официра, којему је био иницијатор баш један од тих млађих честитих официра.

*

Још од прије него су одложене сједнице народне скупштине, код нас је завладала нека чудновата монотонија. „Прваци“ народне странке, који су негда били јако

популарни у народу, спавају мртвим сном! Сада, када су минули ратни догађаји створили један добар терен за успјешно вођење једне добре и темељите политике са народом, и када би требало извести у цијелој земљи народну организацију, која би била јака гаранција за будући добар и правилан рад, наши „прваци“ спавају и у том сну не смију ни помислити, да што ураде по тој ствари. Цио њихов рад за вријеме минуле сесије, па до данас испуњен је само кукавичлуком. Све што су до сада урадили јесте: да су све честите и поштене људе одбацили од себе, а удружили се и заједничка раде са онима, који су их до јуче гонили и који су имали видног удјела у раду свију прошлих назадних режима. И једни и други узели су као заједничку девиву: што боље и масније положаје, а друго им је све споредно. Није ни мало за чуђење, што су ти „прваци“, ради оваквог њиховог рада навукли на себе народну мржњу и што је овакво њино држање учинило, да свугдје у народу завлада нека страховита апатија према свему.

Овакво држање наших „првака“ могло би се унеколико и правдати тиме, да су људи без имало енергије и да располажу са врло мало политичке спреме, само да се нису спустили тако ниско, да су почели тенденциозно денунцирати своје бивше присташе Тодора Божовића, Јована Ђоновића и Петра Новаковића, који су до сада показали са својим радом, спремом и енергијом, да имају више шанса од тих „првака“, за вођење боље и поштеније политичке борбе, на које још једино и имамо наду и ослонца да ће повести такву борбу.

Дакле, смјер новог денунцирања сасвим је провидан, те се наши „прваци“ јако варају ако мисле, да ови честити људи неће бити потпомогнути од народа, чије се симпатије све више испољавају према тим одлучним људима, којима сваки покрет полицајски органи непрестано прате.

Б.

НОВИ САД, 23. јунија.

Једно погрешно мишљење. „Народно Јединство“ бележи радосну појаву, да за погроме у Сарајеву, Загребу и по другим местима српски листови нису нападали Хрвате, него само спомињу да су то франковачки изгреди. Осим тога „Народно Јединство“ нарочито цитира писање „Заставе“, која изреком напада франковце, а не хрватски народ. Том приликом је „Народно Јединство“ учинило једну омашку, јер тврди, да је „Застава“ некада толико мрзила Хрватство. То није тачно. Ми нисмо никада толико мрзили Хрвате и Хрватство, него смо увек сузбијали франковачки шовинизам, који се китио хрватском фирмом, а био у служби бечко-немачке политике.

Оволико у хатар истине.

Догађаји на Балкану.

Устанак у Албанији.

Опће је мишљење, да ће се данас или сутра довршити у Драчу она тужно-весела игра, којој је главни јунак принц Вид, албански „краљ“. Последње вести из Драча казују, да се усташи спремају на одлучни нападај на Драч, и то са севера, где су по њих згоднији положаји, а нема сумње, да их кнез Вид са оно нешто добровољаца, пустолова, скупљених с брда, с дола, неће моћи одбити. Јер кнежеву „војску“ чине данас само ти добровољци. Пренк Биб Дода, велика узданица кнежева, налази се у Љешу, камо се вратио са богатим пљеном. Истина, да му кнез Вид још увек верује и честитао му је, што се „срећно спасио, да га усташи не униште“, али има доказа, те сада и бечки Арбанаси признају, да се Биб Дода вратио у Љеш и не поделивши мегдан са усташима. Неки пријатељ бечких Арбанаса, који је и сам суделовао у пренковој походу, јавља, да у пренковој војсци није било никаква запта. Миридити су се „задовољили“ пљачкањем села, која су била без одбране, а усташки прваци, присталице Есад пашине, несметано долазили су у пренков табор и наговарали Миридите, да се не боре против своје браће, усташа. Шта више, усташке вође частиле се и веселиле и са самим Пренком. Кнез Вид се узда још и у Есад пашу, којега је замолио за помоћ. Но Есад паша се још није одлучио. По једним извештајима, у целој Албанији се говори, да ће се Есад паша ових дана вратити у Албанију. Долази у Бар, оданде ће у Скадар, па онда даље на југ. По другим пак извештајима, Есад паша је тако јако уценио кнеза Вида, да од споразума не може бити ништа. Та знају, да је Есад паша отпутовао у Париз Председник албанске владе, Туркан паша, стигао је у Беч, где ће се бавити пет дана Али у Бечу су му већ напред изјавили, да кнез нема шта много очекивати ни од Бечa. Усташи су међутим заузели Ишми и попалили нека католичка села, те сада продиру у Драч. И сви су изгледи, да ће се судбина кнежева решити пре него што Туркан паша што испослује у Бечу и пре него што се кнежев изасланик споразуме са Есад пашом. Ако баш и било једном, било другом пође за руком, да што испослују, кнез Вид ће се тада, по свој прилици, већ враћати у своју постојбину.

Грчко-турски спор.

Изгледа, да је данас посве осигурано мирно решење грчко-турског спора, који је настао због прогона Грка у Турској. Турска влада у свему излази на сусрет грчким захтевима. Усвојила је и грчки предлог, да се у Смирни и Солуну образују мешовите комисије, које ће испитати прилике грчког живља у Турској и турског живља у грчком делу Македоније, те изменати становништво и проценити напуштена имања исељеника. Свакој тој комисији биће придодан по један судија. Судије ће бити из неутралних држава, Белгије, Холандске и Швајцарске. Грчки министар председник Венизелос и турски министар унутрашњих послова Талат беј стоје у пријатељској преписци и обојица искрено настојавају, да се спор реши у миру.

Крвави сукоб на бугарско-румунској граници.

Јавили смо већ, да су бугарски погранични стражари пуцали на румунску комисију, која је обележавала нову румунско-бугарску границу, те да су том приликом убили два румунска војника. Из Софије приказују догађај друкчије. Кажу, да су три румунска војника са четири радника муслимана код Кеманлара прешли на бугарско земљиште и почели сећи дрвеће. Тада су им пришла два бугарска војника и пријатељски их замолили, да прекину рад, док не дођу официри. Румуни су наводно грдили бугаре и официре им и хтели бугарским војницима да отму пушке. На то су ови пуцали и убили два румунска војника. Бугарска је влада већ изјавила своје жаљење румунском посланику у Софији и изјавила је, да пристаје да се на лице места изађе мешовита комисија, која ће установити кога терети кривица.

Изјава једног румунског политичара.

Бивши румунски министар-председник *Маргиломан*, председник румунске конзервативне странке, учинио је значајну изјаву, коју је донео и букурешки лист „Думинеаца“. Маргиломан је изјавио, да је Румунију натерао страх од Русије, да склопи некадањи уговор са Аустроугарском. По томе уговору Румунија није била дужна да помаже оружјем Аустроугарску, ако би ова заратила са Русијом, а Аустроугарска је морала бранити Румунију, у случају да је нападне Русија. За то је Румунија осигурала монархији велике економске уступке. Међутим су погрешке аустроугарске дипломације отерале Румунију у

ПОДЛИСТАК.

ГОСТ ИЗ ТАМЕ НЕБИЋА.

— Превод с руског. —

Обично то бива ноћу. После дугих мука и страдања настаје радост. У дому појављује се ново биће. Тајанствени путник дошао је из таме небића. На секунду пре тога, нико није ни знао за њега. Није га било. А гле, сада се у огромној књизи судбине људске отворио један лист и за њега, који већ више нико неће истргнути. Па ни сама смрт. Јер само онај не постоји, који се није ни родио; али, ко се родио, тај је већ ступио у живот и никуда и никада га неће из живота нестати. Ако и умре, остаје успомена на њ, остаје његово име, његова слика и појам о њему.

Рођење човека је — велика и тајанствена скаска, у исти мах и страшна и радосна. Када се човек рађа, на вратима стражари живот и смрт. Никада нису тако бливу, као сада. И ми знамо да кад и кад живот, настављајући се у новорођеном бићу, излази из бића, које нов живот даде. Дете се рађа — мати гине.

И у томе је особена горка логика: ја дајем бакљу живота новоме бићу — значи да ја више немам бакље живота и ја се гасим.

Али се неизмерно чешће свршава скаска рођења осмехом и радошћу. Породично гнездо није пуно без деце. Породица без деце нема органички живе везе. Деца су нада породице, а уједно и узданица целе нације. Ми верујемо да ће наша деца извршити оно, што сами нисмо могли, њима ћемо ми предати муку своју и имање. Па када нам се једне тајанствене ноћи појави гост из таме небића, још незнан и непознат али већ омиљен, у радости плива дом.

Какав ће бити? Народ много зна о томе причати. Деца рођена у мају много ће проћи света, али живот ће им бити ведар и леп као пролеће у мају. Јесења деца су кљакава и тврдоглава, зимска паметна, али не лепа. Понедељак и петак није срећан дан.

Енглези имају своје нарочито мишљење. Они веле, дете, рођено у понедељак, биће „красна лика“, у уторак — „пун лепота“, у среду — „имаће много јада у животу“, у четвртак — „далеко ће дотерати“, у петак — „имаће добро и широко срце“, у суботу — „мучаће се да заради кору хлеба“. Но најсрећнији ће бити, који се роди о Бадњем вечеру: тај ће бити и весео, и добар, и леп, и мудар. Јер је Божић — дечји празник.

Статистика нам каже, колико нам годишње долази оваквих гостију из таме небића. Тако се 1911. г. родило у Русији (са Сибиријом) 4 911.055 деце; у Немачкој: 1,924 778; у Аустроугарској: 1,665.294; у Италији: 1,144 266; у Француској: 774.353; у Бугарској: 172 583; а у Швајцарској: 93.513 — најмање од свију држава у Европи.

Но кадикад нас судбина изненађује. Срећни родитељи очекују синчића или девојчицу, а они добију наједаред обоје или два мушкарца или две девојчице. И не треба мислити, да је овако обилат дар реткост. По статистици, на 90 рођаја долазе једни близанци. Међутим има земаља још срећнијих, на пр. у Ирској у Дублину већ на 50 рођаја долазе једни близанци. Међутим у Напуљу на 158 рођаја долазе тек једни близанци.

Много се ређе роде тројци и четворци. По европској статистици, на милион рођаја долази 12.650 близанаца, 143 тројака и само 2 четворка. Статистика нам још каже, да се одједном роде и петорци, али то се догађа врло ретко, на неколико милиона рођаја тек једаред.

Није баш реткост да судбина обрадује једну исту породицу и неколико пута са двојцима или тројцима. Жена једног париског пекара обрадовала је свога мужа за 7 година срећног брачног живота са 21 дететом т. ј. сваке године са тројцима. На гробу Виљема Струтона у Хајдону у Енглеској, пише ова белешка: „Сахрањен 18. маја 1734. у 97. година. Са првом женом имао је 28 деце, а са другом 17.“

На гробу једне жене у Кентерберију неко је написао: „Имала је свега 24 деце. Хвала Богу, што није више.“

Да ли се рађа више мушкараца или женскиња? На ово је питање тешко одговорити, јер нам статистика о томе мало каже. Изгледа да то иде наизменце, кадикад рађа се више мушкараца, затим опет више женскиња. Сујеверни људи кажу, да се пред рат рађају више мушкарци.

Енглеска статистика нам о себи нешто

наручје Русије, која је водила искрену политику. Аустрија је помагала мегаломанске планове Бугарске. Када је немачки цар Вељем то видео, он је остао уз румунског краља. Немачка се сложила са Русијом, те су њих две помогле Румунији, да узме активна учешћа у балканским догађајима. Русија и Немачка биле су противне ревизији букурешког уговора, коју је одлучно тражила Аустрија. И сада Румунија има да захвали Немачкој и силама Тројног Споразума, што је могла да се ослободи срамног загрљаја Аустрије. Једног дана је тадањи аустроугарски посланик у Букурешту, Фирстенберг, рекао румунском краљу, да је Аустроугарској безусловно потребна јака Бугарска. Краљ му је одговорио: „А нама је потребна јака Србија. Дакле, наши су интереси прилично супротни.“ Још је Маргиломан изјавио, да је румунско-српско-грчки савез у првом реду склопљен ради осигурања букурешког мира. Временом ће се и Бугарска помирити са последицама букурешког уговора. Она мора ускоро разумети положај, а то ће бити када се реши албанско питање. Албанским пак заплетима може се учинити крај само поделом Албаније између Србије и Грчке. Када Бугарска буде водила бугарску политику, а не аустријску, као што ради данашња бугарска влада и краљ Фердинанд, онда ће се створити савез између Румуније, Србије и Бугарске. За Грчку још не зна, да ли ће се приволети Француској или Немачкој, јер су и Грци меганомани. Ако се створи савез између Србије, Румуније, Бугарске и Грчке, том ће савезу приступити онда и Турска и створиће се нова европска велика сила, која ће бити залога миру и балканских народа. Такав један савез одговарао би подједнако и интересима Немамачке и Русије.

После сарајевског атентата.

Занимљиво је, да је престолонаследник Франц Фердинанд провео неколико часа у Београду. 1902. године ловио је у околини Земуна, па је једног дана прешао и у Београд као Никола Ристић, трговац из Беча. Одвезао се и у Топчидер, где је разгледао место где су убили кнеза Михајла. Тадањи престолонаследник принц Ђорђе хтео је да га поздрави, али Франц Фердинанд већ се био вратио у Земун.

*

Француски лист „Le Journal“ („Дан“) доноси ову значајну изјаву бившег министра Стојановића: У Србији су јако незадовољни са аустроугарском управом у Босни и Херцеговини. Ми Срби протестирамо против тога, и хоћемо да упозоримо Европу, да се тамошње прилике не могу даље сносити. Осуђујемо насиље сваке врсте. Аустроугарски званичници и аустријска и мађарска преса неуморно раде на томе, да позаваде поједине народности у Босни. Ако та тактика убрзо не престане, из тога ће се развити рђаве последице. Односи у Босни морају се из основе преобразити, иначе ће се реформе другим путем, насилно извести.

*

Београдски лист „*Правда*“ пише: Сада је јасно да Беч хоће да искористи несретни случај те да искорени Србе у аустроугарској монархији. Под именом Турака и Хрвата, полиција је напујдала бескућнике на Србе, да их опљачкају. Рећи да су Мухамеданци и Хрвати пљачкали, значи најпрље оклеветати Србе и Хрвате мухамеданске и католичке вере. Нико на свету не може веровати, да су ови устали на своју рођену браћу. Нема сумње, суд има да говори о делу једног фанатичног младића, али не руља и крадљивци, међу којима се могу наћи и преобучени жандари. Та пљачкања показују Аустрију у боји једне анархистичне државе. Бечка политика је пуна цинизма Она искористиће трагичну смрт несретног пара да изведе своје паклене намере против Срба. Једино се томе чудимо, да како српска и словенска, тако и европска штампа сасвим превиђају *извршени атентат против Срба у Аустроугарској.*

*

У петак после подне доносили су возови и автомобили безброј венаца у Артштетн, где ће Франца Фердинанда сахранити. Све су куће искићене црним заставама. И лађа, која ће мртва тела пренети из Пехларна преко Дунава, у црно је обавијена, и на њој се вију многе црне заставе.

Засебни воз са мртвим телима стигао је у Гроспехларн ноћу у 12 сати и 37 минута.

*

Бечки „Цајт“ о изостанку цара Вељема пише овако: У аристократским круговима шири се о изостанку цара Вељема ова, свакако неоснована, верзија: Испочетка је решено да се само престолонаследник сахрани у капуцинској гробници, а тело кнегиње Софије да се пренесе у Артштетн. Цар Вељем, чувши то, обратио се на цара Фрању Јосифа, да оба тела сахране у капуцинској гробници. Тако је било и наређено. Али, пошто жени не припадају при погребу никакве војничке почасти, цар Вељем је у последњем тренутку одустао да дође на погреб, јер, наводно, није хтео да буде на погребу где нема великих војничких почасти. — Ово тумачење је врло невешто склопљено!

*

Гробница где су сахранили престолонаследника и његову супругу подигнута је 1910. Над њоме се диже врло високо црква на платоу до кога воде 36 степеница. Унутрашњост гробнице је врло проста. Зидови су чисто бели. У цркви пак све је црно: и предикаоница, и кор, и клупе, и простирке.

*

У целој Босни се трага са киме су долазили атентатори у додир. За атентаторе и њихове саучеснике веле, да су тек у последње време дошли у Сарајево. Пре неколико недеља били су сви у Београду, па су после разним путевима дошли у Босну, неки преко Земуна—Босанског Брода, а неки (и то већином) кроз Санџак. У Босни су се задржавали код својих познатих, па се сада за овима трага. Сигурно: ко је год видео једнога од атентатора, и ко је год проговорио и једну реч с њима, биће проглашен за саучесника!

*

Богослов Д. Пушић, који је ухватио Принчипа, овако прича о атентату: Дуго сам чекао са својим пријатељем да прође престолонаследник. Око нас је био силан свет, а сунце је припекло као за инат. Кад се појавио престолонаследников автомобил, зачу се силно „живио“. Одједном, кад је автомобил стао, као да је хтео да се врати, зачу се пуцањ и за њиме одмах други. Престолонаследник и жена му били су рањени. Револвер атентаторов још се пушио. Ја навалим на њега, а и многи часници и публика Немилостиво су га тукли сабљама по глави и штапозима. На путу је лежала још једна бомба; за чудо, нико није згазио на њу. Свет се ужасно преплашио. Јурили су овамо и онамо, а неки су запањени стојали на месту.

*

У Кракову заплењен је један лист, који је прештампао вест београдске „Правде“, која је писала да је у сарајевски атентат умешана и једна висока личност (мислило се на ерцхерцога Карла Стевана).

У Монакову (Минхен) запленила је полиција српски плакат Срба ђака, у коме се говори о догађајима у Босни.

„Пијемонт“ јавља, да је уништена запљена чланка „После Жерајића Принчип“.

*

Добили смо још и ове новије извештаје:

У Сарајеву су у суботу знатно појачане страже, које чувају ухапшенике, јер се пронео глас, да 50 преодевених српских четника кришом долази из Србије, да бомбама баце у ваздух целу зграду, у којој се налазе заробљеници. — Хапшења се још увек врше. До сада је званично установљено, да је десет особа било умешано у атентат, и то осим Принчипа, Чабриновића и Грабежа: један ученик учитељске школе, учитељ Данило Илић, новинар Палавестра, новинар Јово Варгић, ђак Борко Јефтић, Васо Чубриловић и Мирко Шпирић. — Није истина, да се рањени потпуковник Мерици налази на самрти. Он се прекјуче шетао по болничком врту и за који дан ће потпуно оздравити.

Градска полиција на Ријеци (Фијуми) ухапсила је Србина, трговачког помоћника Ђорђа Грубића, који је пријављен, да је у Сиску дражио. Наводно је још пре него што је стигао глас о сарајевском атентату говорио, да ће се нешто у Сарајеву десити, славно по Србе, те се он поноси, што је Србин. Осим тога је погранична полиција ухапсила пет сумњивих особа, међу њима и једног Црногорца, који се издаје за свештеника. Црногорац је већ протеран.

Српски мајор Милан Прибићевић одлучно је протестовао против сумњичења, да је он зачетник сарајевског атентата.

Немачка и Русија.

Један немачки политичар написао је књигу, у којој доказује, да Немачка више не може да буде у пријатељству са Аустријом и Русијом у исто време, а срушена је и нада у могућност немачке владавине од Берлина до Багдада. Тројни Савез не може се одржати. Италија отворено жели да искочи из Тројног Савеза, а интереси Аустрије нису истоветни са интересима Немачке. Са гледишта будућности Немачке не може се одржати савез са Аустријом, мада у њој живи 12 милијона Немаца. Непријатељ Немачке у првом реду је Француска. Само с њом треба Немачка да се бори. Са Енглеском се Немачка мора туђи на мору. Аустрија и Италија могле би јој помоћи, ако би остале у заједници. Са Русијом би се Немачка морала туђи једино ради Аустрије. Турска не може помоћи Немачкој, а Румунија води политику одрешених руку. Немачка се може уздати само у Аустроугарску, али она мора да се брани од нападаја Србије и Црне Горе, поред тога мора и своје Словене да држи у шкрипу. Питање је, да ли би јој могла помоћи Бугарска, а хоће ли се Русини и Чеси борити против Руса. Аустроугарске финансије су лоше. Она не може ни храном да помогне Немачкој, јер сву храну из Угарске поједе Аустрија, а Јадранско Море лако ће затворити немачки непријатељи.

више говори. У Енглеској се годишње роди 17.000 више мушкараца него женских, али до краја године од 1000 мушкараца остане живо само 800, а женских 900. Девојчице су у Енглеској знатно издржљивије, опажено је, да је тамо уопће више женских него мушких са 1,178.000. Дакле Енглези могу бити уверени, да ће број сифражеткиња бити све већи и да ће бројно надвладати мушкарце. Уз то још нешто, од 1000 мушке деце доживи 100 година само 7 а женских 24.

И тако „гост из таме небића“ дошао је на свет. Дочекан је са љубављу, или немарно, или баш и нерадо. Упознаје живот са његовим светлим и тамним странама. Но колико муке треба маленом организму, како ли је дугачак, мучан и замршен пут, по којем ће га испочетка водити мати или дадиља, а после ће туда морати и сам! Колико много сазнаје то детенце већ у првој години живота! Како је огромна та прва школа животног учења! Прве године привикне се на живот око себе, научи мање више кретати својим удовима и познавати своје родитеље. И те прве године мозак му нарасте за једну трећину своје нормалне величине.

А нико се од нас не може сетити те најтеже године, како је протекла, шта смо патили у томе тешком курсу учења нашег! А међутим беше нам то много теже, него ли и најтежи испити у данашњем животу нашем.

С. М

А. Чехов.

ГУРМАН.

— Превод с руског. —

Дворски саветник Сјемен Петровић Поћикин сео је за сто, покрио је груди, салфетом и, горећи од нестрпљења, очекивао је тренутак, када ће донети палачинке... Као пред војводом кад разгледа бојно поље, тако се пред њиме пружила читава слика. На сред стола, у фронту, стојале су лепе боце. Три врсте вотке, кијевка, шотоларов, рајнско вино и бокална боца рукотвора св. отаца бенедиктинаца. А около боца у уметничком нереду низале се харинге у сосу од сенефа, сарделе са кајмаком, ајвар, свежа семга и друго. На све то, гледао је Поћикин, а све му чорба цури. Очи му се замасташе, а лице искривило од милине.

— Но зар се може толико чекати? — намргоди се на жену. — Брзо, Каћа!

Најпосле, ево и кухарице с палачинкама... Сјемен Петровић зграби две горње, најврелије, не марећи што ће опећи прсте, и гурмански их метну на свој тањир. Слатко се намешио, штуцну од милине и прели их врелим маслом. Затим лагано премаза ајваром, чисто дражећи апетит. Требало је сад још само да загризе, зар не? Али не!... Поћикин погледа на дело руку својих и не беше још задовољан... Промисливши се за часак, извади још најмаснији део семге, харинге и сарделе, зави све то у палачинку, слатко је испио чашицу вотке, накашља се и зину... Али у тај мах... удари га капља...

С. М.

Немачки интереси на Балкану нису у противности са руским. Док је год Немачка у савезу са Аустријом, Русија ће остати у савезу са Француском и Енглеском. И Румунија се отпадила од Немачке због Аустрије. У Србији Немачка мора да издржи привредну конкуренцију Аустрије. Са Русијом могла би Немачка да склопи добар трговачки уговор, кад не би била у пријатељству са Аустријом. Интереси Немачке и Русије нигде се не сукобљавају. Зато би добро било, када би Немачка давала зајам Русији и помагала јој да заузме Дарданеле. У томе би случају Енглеска морала да држи већу ратну флоту у Средоземном Мору, па би на северу била слабија. Тада би се Аустрија морала да умири и да се бави својим унутрашњим пословима, а не би смела да мисли на нова освајања. Немце у Аустрији не би Бечмео да прогања, а савез Русије, Немачке и Италије, у који би ушла и Румунија, био би велика сила.

Тако пише један Немац, владин саветник у Берлину, а у Бечу још не виде, куда циља Берлин, него непрестано траже кавге.

Вести из места и са стране.

Франковачко муваље по Карловцима.

Пишу нам Карловаца: Овдашњи франковци одржали су два састанка, један код гомбара Бенка, а други у хрватској читаоници. Решавали су о том, да бојкотују Србе трговце и занатлије. Јосип Меглер и још један католик занатлија били су томе противни, јер би бојкот више шкодио католицима, али њих су одстранили са тога састанка. Чујемо, да је редарствени повереник био јуче у хрватском крају. Срби се не плаше бојкота. Овде је потпун мир, па се надамо да тај мир неће пореметити честити католици. Гомбар Бенко је зет Хрватице Павишићеве, која је викала „Апцуг Срби!“, када је лађа „Вардар“ пристала уз нашу обалу. Наш градски начелник као да не води рачуна о одржаним састанцима. Њему је зар све право и добро!

Ухапшен због велике издаје.

Пештански „Вилаг“ јавља, да 28 годишњи трговачки помоћник, Миливој Вељков, родом из Грабоваца у Срему, на путу од Земуна до Београда говорио ђацима, да ће Србија најдаље за две године бити спремна и да ће онда ослободити Србе ван Србије. Споменуо је и то, да је Србија набавила новог оружја за 200 милијона круна, а кажу и да је одобравао сарајевски атентат. Због тога је на железничкој станици у Новоме Саду ухапшен. У возу је био и један тајни агент полиције, који је наводно све то чуо, што је Вељков говорио.

Одгођено рочиште.

У петак је требало да буде рочиште пред оптуженим сенатом у Сегедину, поводом приговора, које је Мита Клицин поднео против оптужбе због чланка „Црквене општине и борба за автономију“. Због погреба престолонаследника Франца Фердинанда одгођено је то рочиште на неизвесно време.

Кретање учитељства у Хрватској и Славонији.

За управитеља и учитеља у Кленку постављен је Никола Милановић, а у Малом Грацу Константин Пражић; за правог учитеља у Брестачу Павле Поповицки; за привремене учитеље постављени су Миховил Коханек у Сурчину, Василије Ђорђевић у Малим Радинцима и Петар Поповић у Клокочевику. Премештени су: Јоцо Орешчанин из Гага у Бовић, а Милан Вујаклија из Бовића у Гаге; Антоније Срнић из Боломача у Бачугу, а Станко Јањатовић из Бачуге у Боломаче, Лазар Ђекић из Доњих Петроваца у Бачинце а Милева Љиљак из Купинова у Огар.

Положио испит.

Пишу нам из Будимпеште, да је ових дана у тамошњем педагогијуму положио са врло добрим успехом испит Јован Нађвински, најмлађи син Стев. Нађвинског, учитеља у Вел. Сентмиклушу. Тиме је стекао оспособљење за учитеља грађанских и сличних школа. Одмах је добио место у државној грађанској школи на Ријеци (Фијуме) Управитељ педагогијума понудио му је место питомца Апоњијевог колегијума да продужи своје образовање. Честитамо овом младом Србину на успеху, а надамо се, да ће му се дати прилика да послужи којој српској школи. Он је оспособљен за учитеља математике и природних наука.

Нов Србин адвокат.

Пишу нам из Марошвашархеља, да је тамо положио адвокатски испит др. Ђорђе Сурдучки, родом из Надаља у Бачкој. Честитамо младом адвокату и надамо се, да ће српски народ добити у њему савесног браниоца и искрена пријатеља.

Мала реална гимназија у Руми.

Прошлог уторника обављено је у највећој тишини полагање темељног камена за зграду мале реалне гимназије у Руми. Зграда ће бити једноспратна, а до половице октобра о. г. биће већ под кровом. Надамо се, да ће се у тој школи одсада спомињати и српско име.

Кратке вести.

— Арпад Доно, бивши жанд. потпоручник који је лане убио своју жену учитељицу, пребегао је у Албанију и ступио у војску кнеза Вида. Бојао се, да га курија не осуди због убиства.

— Пет бандита напало је вашингтонски брзи воз. Између нападача и путника развила се револверска борба; један разбојник је убијен, а један рањен, остали су пак побегли. Од путника је један погинуо, а многи су рањени

— Руски посланик у Лондону, Муравјев, покраден је на станици у Калеу на путу у Париз Украли су му ручни пртљаг, у коме је било украса у вредности од 150.000 франака и 10 000 франака готовог новца.

— Из Париза јављају, да је у околини Евреа велепоседник Фортије дознао да га је жена изневерила са управником добара. Фортије му је то пребацио, нашто га управник нападне и угуши. Жена му је помагала Обоје су ухапшени

— Уредник „Петроградског Хермеса“ је осуђен на 6 месеци затвора, јер је оклеветао Коковцева да прима новаца из разних банака.

— Паулини Хоровиц, кројачици у Пешти лечник је скинуо једну малу длачицу с лица помоћу Рентгенових зрака, али после тога осуле су јој се по лицу црвене пеге и девојка изгуби сасвим своју лепоту. Она је утужила лечника за 20.000 круна. Толико цени своју лепоту.

— У Ердељ је пребегло 10 румунских војника. Тужили се на прекомерне патње у војсци. Но полиција се учинили сумњиви: у последње време учестали су ти прелази војника

— У бихарској жупанији један сељак се возио са сином и рођацима по државном друму. Из ненада их нападну три маскирана човека, затим још 6 цигана. Једва су се спасли, пошто су им други притеклиу помоћ.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се на многим местима киша и бура, а затим хладније време.

Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина.

(Budapest, IV. Váci utca 63. II. em.) на захтев родитеља, шаље проспекте и даје обавештаје у погледу примања питомаца за школску годину 1914/15. 945 6—70

Привредни гласник

Омладина и привредни рад.

Чуј и упамти Србине! Народ, који нема свог јаког средњег сталежа, који нема своју трговину, своје занате у својим рукама, који нема своју привреду у својим рукама, такав народ прегазиће други — разуме се. — Боље је бити слеп очима, но памећу. А слеп је очима, ко не зна радити и незна се прометати. Раду и прометању учи се човек у детињству. Зато упућујте ваљану децу на занате и друге привредне послове. — Спремајте омладину за све корисне, напредне привредне послове и струке. Народ, који није напредан, који нема јаког средњег сталежа, такав народ прегазиће други пре а после. — Сваки је занат златан, а најбољи је онај занат, кога се прави човек људски прими.

Сточарске задруге.

Угарска влада намерава, да по селима оснује сточарске задруге. Свака така задруга добила би од владе годишњу припомоћ од 400—600 круна. Циљ је таким задругама, да сточаре заштите од евентуалне штете и да негују што бољу пасмину. Задругарима ће животињски лечници бесплатно лечити стоку. Ускоро ће основати око 1000 таких задруга Оваке су задруге прека потреба и биће од велике користи.

Забринутост пештанских трговаца.

Дивљаштва, која су извршили сарајевски мангупи под заштитом полиције, изазвала су у Пешти међу трговцима и фабрикантима велику забринутост. Оштећени Срби трговци и занатлије у Сарајеву били су им добре муштерије, а сада неће моћи да плате своје дугове. Према томе ће се то дивљаштво осветити и пештанским трговцима и фабрикантима. Поред тога може се догодити, да трговци у Београду више не купују од пештанских трговаца и фабриканата. Из Београда јављају, да сада не постоји така опасност.

Брзојави „Застави“.

Стигли 23 јунија.

Промена српског посланика у Букурешту.

Београд. (Р.) Михајло Ристић, досадањи српски посланик у Букурешту, био је у аудијенцији код румунског краља ради предаје опозивних писама, јер је премештен за посланика у Рим. Том приликом је румунски краљ дао Ристићу своју слику са својеручним потписом и рекао му, да се радује, што је Ристић био српски посланик, када је у Букурешту потписан знаменити букурешки уговор и што је за време његова посланиковања дошло до приснијих односа између Србије и Румуније.

Питомци српске војне академије.

Београд. (Р.) Српски наследник престола Александар потписао је указ о примању 200 питомаца за нижи течај војне академије. Примаће се српски и црногорски поданици.

Генералштабно премеравање.

Београд. (Р.) Група српских генералштабних официра отпутовала је пре шест дана у Сталаћ, да од тога места, па до Ниша изврше генералштабни премер. Остаће до 15. јула.

Нетачна вест.

Загреб. Није тачна вест, да депутација хрватско-славонског сабора није пропуштена опелу у дворској капели. (Ми смо дотичну вест примили од Угарског Коресподенц Бироа, али она се тицала депутације града Загреба, а не саборске депутације.)

Поправке на српским државним железницама.

Београд. (Р.) Прекјуче је у министарском савету решено, да се изврше поправке на српским државним железницама, да би се осигурао редован промет, нарочито за трговачке и војничке транспорте. Прошириће се и поједине железничке станице.

Протест српских индустријалаца.

Београд. (Р.) Индустријска комора протестовала код владе, што се многе индустријске ствари за војску набављају код страних фабрика, а има их и у Србији. Влада је уважила тај протест.

Против кријумчарења.

Београд. (Р.) Охридски округ набавио моторне чамце за вршење полицајне и царинске службе на Охридском Језеру, да би се спречило кријумчарење дувана и друге робе из Албаније.

Србија и Турска.

Београд. (Р.) Између министра председника Пашића и турског отправника послова постигнут је споразум гледе примања новог турског посланика код краља Петра.

Србија и римска црква.

Београд. (Р.) Уговор између Србије и римског папе послат је нарочитим курором из Париза српској влади, да га краљ Петар потпише и врати потписани примерак римском папи, а папа ће потписани примерак послати краљу Петру. По уговору дозвољена ће бити у цркви и употреба српског језика при разним обредима.

Здравље краља Петра.

Београд. (Р.) Краљ се опоравио у Врањској Бањи. Изгледа су, да би ускоро могао бити потпуно опорављен.

Виша војна академија у Србији.

Београд. (Р.) Министар војни решио, да се 20 официра приме у први течај више војне академије.

Самоубијство једног правника.

Београд. (Р.) У особном возу, који је долазио из Скопља за Београд, извршио је самоубијство Душан Бојић, правник београдског универзитета. Сам је себи пресекао врат у клозету. Код Раље примећена је крв, па је воз заустављен. Бојић је био нервозан и неко време провео у манастиру Враћевшници ради одмора.

Издавалац: Мита Клицин.
Одговорни уредник: Мита П. Алексијевић.

Трговина.

Са житне пијаце у Будимпешти.

У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за октобар К 25·74, за април 1915. К 26·96, раж за октобар К 18·64, зоб за октобар К 15·30, кукуруз за јули К 14·80, за август К 15·12, за мај К 14·66, репица за август К 30·70 до 30·90.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.